

N.F.S. Grundtvig “Om Censur. (Med særdeles Betragtning af Sjællands Klerkemøde.)”

Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.5, oktober 2014

Denne pdf er en læseversion af værket uden kommentarer. Værket findes digitalt med punktkommentarer, indledning, tekstredegørelse og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

Tekstkilder

A *Førstetrykket*, 1812 (SJ: 187)

Teksten er etableret af Vibeke A. Pedersen

Punktkommentarer, indledning og tekstredegørelse er skrevet af Vibeke A. Pedersen, redigeret af Klaus Nielsen og Vanja Thaulow

Tilsyn ved punktkommentarer og indledning dr.theol. Troels Nørager

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2024

[A:1169]

Om Censur.

(Med særdeles Betragtning af Sjællands Klerkemøde.)

I et Dagblad, som uforvarende faldt mig i Haand, læste jeg med ei ringe Forundring de i alle Maader daarlige Ord, at *ligesom* Adgangen til at læse videnskabelige Afhandlinger ved Sjællands Klerkemøde staar aaben for alle, *saaledes* vilde det baade for Religion og Videnskaber være tjenligt, at de til Oplæsning bestemte Afhandlinger bleve forud censurerede af duelige Mænd. Først faldt det mig ind, at ligesom Tigren er et grimmigt Dyr, saa skulle vi og vandre i et nyt Levnet. Dernæst, da jeg havde i Tanken forandret det Ligesom og Saaledes til et Efterdi og Saa, savnede jeg ei allene et Led i Slutningskæden, men og Sandhed i Forudsætningen, thi jeg veed ikke rettere, at Præster og theologiske Kandidater ere de eneste, som tilstædes at læse høit i Præstestuen. Endelig fandt jeg, at naar Talen og kom til at lyde som saa: fordi alle Præster og Kandidater i Theologien kan oplæse Afhandlinger ved Landemodet, og fordi Mange af dem ei forstaa at skrive eller læse sømmelig, saa

var det tjenligt baade for Religion og Videnskaber &c., var den alligevel forkastelig. Ikke vil jeg dermed nægte, at manges Een, som bærer de nævnte Navne, langt heller maatte tie end tale, hvor det saa er; men det er ei paa slig Maade deres Mund skal stoppes, og lidt vilde det nytte, **[A:1170]** at gøre dem maalløse etsteds, aldenstund de til langt mere Skade og Skam kan røre den i andre Samkvem. Den ganske Sag vilde jeg ei agte Talen værd, dersom ei Rygtet længe havde mumlet om, at en saadan Censur er i Gærde; nu derimod er det ikke afveien, at bese den Ting lidt nærmere.

Det kunde nok være Umagen værd af Krøniken at uddrage Censurens Levnetsløb trindt om Lande, men det kan jeg ikke nu, det gøres ei heller behov, saasom dens Vilkaar ere aabenbare nok for hvert seende Øie. I en Tidsalder, som er paa det Rene med sig selv om de ypperste Ting i Troen, vil Censur neppe avles, og er i al Fald et utidigt Foster; thi om end fra en Enkelt skulde udgaa Ord paa Prent, der satte sig op imod den herskende Tankegang, vilde de dog enten oversees, eller komme Modsigeren saa dyrt at staa, at Ingen skulde lystes ved at tale ham efter Munden. Paa en Tid derimod, da Meninger gribe om sig, som stride mod dem, der ere helligede i Menigheden, da kan det synes nødtørftigt, at forhindre deres offentlige Kundgørelse, men til Censur vilde jeg dog ikke raade. Censorerne ere nemlig aldrig saa oplyste, redelige og uvildige Mænd, som det sig burde, sjelden endog som de kunde være, derfor skeer det let, at Hveden opluges med Klinten, ja tit oprykkes denne, og de onde Urter skaanes, alt eftersom Censorernes Griller eller Forbindelser, Had eller Venskab komme med i Spillet. Men selv om Censorerne vare mellem deres Alders bedste og forstandigste Mænd vilde kun lidet Godt **[A:1171]** udrettes, thi Meningerne om Menneskets vigtigste Anliggender udgaa ingenlunde fra en enkelt Mand, de ere en Frugt paa Tidens Træ og finde ei Medhold, uden naar Gemytterne alt ere skikkede til at have dem, saa at en Alders Ordførere kun udsige, hvad de Fleste længes efter at høre; tvinges da end Pressen, taler dog Tungen, og snart ville de ny Meninger i Løn vinde saadan Størke, at de med eet tiltvinge sig Ordet. Betænker Man nu, at ogsaa Censorerne høre til deres Tid, da følger det af sig selv, at om de end oprigtig staa mod de ny Meninger i visse Dele, staa de dog ikke den Tankegang imod, hvoraf disse Meninger følgelig udspringe, kunde ei heller lukke det store Talerør for denne, uden at undertrykke Mænds Skrifter, der i Hovedsagen ere enige med dem, og, med eet Ord, gøre den offentlige Tunge maalløs. Slutningen bliver da, at en saadan Censur var et Vidnesbyrd om, at Man føler sig for svag til at modstaa den indbrydende Strøm, og ved at opkaste denne Dæmning tilkøber Man sig en kort Stilstand, hvorunder Faren voxer, da den glemmes, de ny Meninger stærkes daglig, og Stridsmændene for de gamle sove ind eller sove hen.

Betragte vi nu vor Tid, da maa vi tilstaa, at bemeldte Censur

aldrig kunde være mere unødvendig end nu. Censorer, der ei lode Andet komme frem end hvad der var ægte kristeligt, vilde neppe findes i Landene, thi selv de fleste overblevne Kristnes Tankegang er i mange Stykker blevet saare ukristelig, og fandtes de, kom Presserne til at staa stille, en aandelig Dødssøvn eller en voldsom Gæring blev Følgen. Toges derimod, som rimeligst maa synes paa de fleste Steder, Ukristne til Censorer, da kunde Man vel haabe, at dette vilde befordre Kristendommens Seier, istedenfor dens Undergang, men Saadant kan jo ei være en ukristelig Regerings Ønske, og den kristelige kan ikke bruge et saadant Middel.

Skal da en veltænkende Regering taale, at Meninger udbredes, som svække Folkets Lydighed og Kærlighed, angribe Kristendommen, og spotte eller undergrave Dydens Grundsætninger? Taale maa den alle de skjulte Anfald, Alt hvad der ikke aabenlyst drager i Strid mod Gud, Hans Ord og Bud, **[A:1172]** men hvad som gør det, maa alvorligen revses. Den maa, som Saarlægen, lade Kræften uanfægtet indtil Knuden vorder synlig, men da ogsaa uden Barmhjertighed afskære den; sige som Jesus: det er umuligt, at Forargelsen ei skulde komme; men ve ham, ved hvem den kommer! Denne Grundsætning har Dannemarks Regering kundgjort i Trykkeloven af 1799, hvor Straf sættes for Angreb paa Religion og gode Sæder. Skulde derfor en velbekendt Forfatter virkelig have i Sinde at udgive sine liderlige og ugudelige Bøger paa ny, tør Man haabe, at han enten betænker sig ved at kaste et Øie paa Loven, eller kommer til udvortes at føle den velfortjente Straf, som alle Retskafne nedbede over ham, naar han fremturer i sine afskyelige Idrætter.

(Fortsættes.)

[A:1185]

Om Censur.

Med særdeles Betragtning af Sjællands Klerkemøde.

(Slutningen af det i forrige Numer afbrudte Stykke.)

Hvo, som har betænkt dette, maa vist høiligen undres over, at i en Tid som den nærværende og i et Land som Dannemark, kan blive raadet til en Censur ved Landemodet, som Noget, der skulde være gavnligt for Religion og Videnskaber; i et Land, hvor Man uden Censur kan lade derom prænte hvad Man vil, skulde Ordene censureres før de udgik af Munden; . . . . . skulde Man frygte for dens Virkning paa boglærde Mænd; hvor Alle tale frit, skulde Præster være de, hvis Mund til Religionens og Videnskabernes Tarv

skulde *bindes!* Noget mere Taabeligt, noget mere Rasende eller og Ondskabsfuldt lader sig ikke tænke. Var det virkelig kommet saavidt, at Religion og Videnskaber maatte frygte for hvad der taltes aabenbar af og imellem Præster, da kunde baade Moder og Døttre ligesaagodt strax se sig om anden Leilighed, thi i det Land vare de husvilde, taltes de end ikke for nær, saa glemtes de, og det er dog af Alt det Værste. Dog, Gud ske Lov! saavidt er det endnu ikke kommet i Dannemark, det er ikke engang kommet saalangt, som jeg engang halv hovmodig og halv mismodig tænkte, baade Kristendom og Videnskaber har i den danske Kirke sine tro Venner og Tals| **[A:1186]**mænd, vist nok ere de ingenlunde enten saa mange, saa nidkære, eller saa frimodige, som det høilig var at ønske; men med Guds Hjelp vil baade Tallet og Modet daglig voxer, og hvad skal Man da dømme om et Raad, som, naar det fulgtes, maatte kuldkaste den ypperste Indretning til Religions og Videnskabeligheds Fremme, der i mange Aar er gjort, thi saaledes maa Man vel med Føie kalde det Klerkemøde, hvor det levende Ord indsættes i sin tabte Ret, hvor Præster samles for at oplive, opvarme og styrke hinanden i de onde Dage. Vist nok kan der findes Enkelte af de udygtige eller vantro Medlemmer, som trænge sig frem og lade deres Røst høre; men hvad skader det? enten ere Præsterne henrevne af Tidens Strøm, og da er der Intet at tabe men vel at vinde, eller de have staaet den imod, hvor den brusede stærkest, og da lade de sig vist ei drive som Bølger af en Vind, som blæser der, hvor Luther og Bugenhagen med de høiærværdige Mænd fra Palladius til Balle staa malede for deres Øine. Kommer Nogen med Snak eller Tant, da kan han jo let i al Anstændighed vorde hilset saa, at han ei tiere skal lystes ved at gøre Vold paa Godtfolks Øren. Kun for at Dette des vissere kunde ske og for at vigtige Spørgsmaale kunde yderligere afhandles, maatte Man vel ønske, at det efter en Afhandlings Læsning stod Enhver frit for i ordenlig Samtale at gøre sin Indvending. Herved bortskræmmedes Stymperen, men ei Den, der alvorlig troede han havde Noget at sige, herved nødtes Adskillige, som vil gælde i Menigheden, til at aabenbare deres Hjerters Tanker. **[A:1187]**Vil Man sige, at Saadant blev for vidtløftigt, da svarer jeg, at Biskoppen har baade Kald og Myndighed til at byde Tavshed, naar der kives usømmelig eller om Ord og ingen Ting, men føres Striden mandelig om de Stykker, som ere Mennesket vigtige i Tid og Evighed, da veed jeg, at ingen Mand, som er bekymret for sin og sine Brødres Vished i Troen og Haabet, vil lade sig Tiden falde lang, de Andre, lad dem fare! de have der Intet at gøre. For det Første havde det vist ingen Nød, at Forhandlingerne skulde virkelig blive langvarige, men kom en saadan Tid, da kunde de og gerne holde op, da havde Indretningen udvirket hvad den skulde, og Kæmperne fandt nok hinanden i aaben Mark.

Dette er en Censur, som kan tilraades, ikke den anden, som

vilde, om muligt, kvæle Alt. Adskillige, som burde tale, vilde krympe sig ved at mestres af en Enkelt, uden at kunne tage til Genmæle, kedes ved et Arbeide, som maaske blev forsaavidt omsonst, finde en Undskyldning for den Trevenhed og Menneskefrygt, som i denne Vantroens Jubeldage er ei sjelden hos de overblevne Kristne; Adskillige, som seent bleve færdige, og hvis Røst netop da burde høres, holdtes borte, og for at Mødet ei skulde blive ganske maalløst, maatte Man da lade dem tale, som af smaavurn Forfængelighed oplode Munden til Snak og Vrævl. Alt Dette vilde skee, naar ogsaa Censorerne vare de mest oplyste og billige, men hvem der end keisedes til dette baade vanskelige og brydsomme Kald, vilde der altid blive Noget, og maaske meget med Ret paa deres Dom at udsætte, og hvad blev den rimelige Følge?

At Svaret om Censur falder ganske anderledes ud, naar der spørges om de Afhandlinger, paa hvilke Landemodet ligesom trykker sit Seigl ved at udgive dem, vilde jeg ikke engang omtale, dersom jeg ei med det Samme vilde anmærket, at her en langt strængere Censur burde finde Sted.

Saaledes har jeg da herved fremlagt min, maaske unødvendige men ei ugrundede Indsigelse i en Sag, der ei kan være nogen dansk Ven af Religion og Videnskaber ligegyldig. For min egen Skyld er det visselig ikke, thi Kristendom maa blive forbuden, førend en Censor med Ret kan byde mig tie, og gør han det alligevel, skal vi derom nappes saa den første Gang, at han vel betænker |A:1188 sig den anden; men skulde end Ordet tages fra mig, er jeg dog rolig, thi kun Gud veed hvor min Tale kan være gavnlig, og der er Han mægtig til at oplade mig Dørren, om saa hele Helvede stod i Veien. Han, hvis Øie er over Menneskens Børn, vil ogsaa i denne Sag styre Alt til sin Ære og Sandhedens Fremgang, og jeg tør haabe, at den Mand, der plantede Træet, vil, efter Evne, vaage over det, saa det ei undergraves i den unge Alder; lad end nogle Frugter være ormstukne og vantrevne; de falde af og trædes under Fødder, nogle vil dog voxe og modnes til Vederkvælgelse og Glæde paa den tunge Vandring.

N. F. S. Grundtvig.